

Dokumenttyp Terapirekommendation	Ansvarig verksamhet Smittskydd Värmland/ Strama Värmland	Version 2	Antal sidor 6
Dokumentägare Eva Mogard, Thomas Ahlqvist	Fastställare Olle Wik	Giltig fr.o.m. 2014-07-01	Giltig t.o.m. 2017-06-30

Antibiotikaprofylax vid allmänkirurgi

Gäller för: Landstinget i Värmland

Detta PM är rådgivande och rekommendationerna täcker majoriteten av de fall som opereras i Värmland. Det kan finnas faktorer, i ett enskilt fall, som gör ett annat profylaxalternativ mer lämpligt. Används annan profylax än den rekommenderade skall skälen till detta anges i en journalanteckning.

Allmänt om antibiotikaprofylax

Antibiotikaprofylax utgör idag 20-30 procent av all antibiotika som ges på sjukhus. Det är av yttersta vikt för många ingrepp att vi har verksam antibiotikaprofylax. Upprepade punktprevalensstudier som gjorts i Stramas regi har visat att profylax ges under längre tid än rekommenderat i över hälften av fallen vilket är olyckligt i dubbel bemärkelse. Dels ökar risken för biverkningar utan att profylaxen förbättras dels ökar risken för resistensutveckling. I en tid då antibiotikaresistens hotar möjligheten till effektiv profylax och infektionsbehandling är det extra viktigt att följa givna rekommendationer.

Effekten av antibiotikaprofylax visades i experimentella försök på 60-talet. Profylaxen gavs som **en dos** ½ till 1 timme före ingreppet. I dessa experiment användes betalaktamantibiotika med kort halveringstid. Exempel på dessa är kloxacillin, cefotaxim, piperacillin/tazobactam. Väljer man medel med längre halveringstid, som trimetoprim/sulfa, metronidazol och doxycyklin kan längre tid förflyta mellan administrationen av antibiotika och ingreppet. Dessa medel kan med fördel ges per os på operationsdagens morgon i samband med premedicineringen.

Med några få undantag har fler antibiotikadoser inte visat sig effektivare än den ursprungliga enkeldosregimen.

Det vetenskapliga underlaget är otillräckligt för att avgöra vilken typ av antibiotika som är mest effektivt.

Valet av antibiotika utgår därför från följande principer:

- Spektrum skall täcka flertalet aktuella bakterier.
- Så liten påverkan på normalfloran som möjligt.
- Så låg risk för selektion av vissa bakteriearter som möjligt.
- Goda koncentrationer i vävnad där ingreppet sker.
- Skall skilja sig i verkningsmekanism jämfört med de preparat som kan komma ifråga vid eventuell behandling av postoperativ infektion.
- Skall vara kostnadseffektivt.

Val av profylax påverkas också av patientens allmänna status. Vissa ingrepp kan utföras utan antibiotikapfylax hos en i övrigt frisk individ men kräver antibiotikapfylax hos vissa riskpatienter.

Referenser

SBU rapport ”Antibiotika profylax vid kirurgi” 2010

Internetmedicin ”Antibiotika profylax vid kirurgi”, Inga Odenholt 2013-10-01

Utarbetad av

Strama Värmland – Eva Mogard, överläkare infektionskliniken, samt
Thomas Ahlqvist, överläkare klinisk mikrobiologi, i samarbete med
Per Polleryd, överläkare kirurgkliniken, Centralsjukhuset Karlstad

Antibiotika profylax - Allmän kirurgi - öppen och laparoskopisk kirurgi

Ingrepp	Icke riskpatient	Riskpatient # Se nedan	Akut operation Störd mag-/tarmfunktion	Pc-allergi (ej anafylaxi) trim/sulfa allergi
Esofagus och duodenum	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg på morgonen (senast 1,5 tim före op. start). Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom T.metronidazol 400 mg 3 tabl som ovan.	Som vid akut op.	Inf. trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op. start. Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom Inf. metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.Cefotaxim 1 g iv 30 min före op. start. Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom Inf. metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före.
Ventrikel Vid perforerat ulcus > 6 tim ge behandling – enligt behandlingsrekommendationer	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg på morgonen (senast 1,5 tim före op. start). Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom T.metronidazol 400 mg 3 tabl som ovan.	Som vid akut op.	Inf.trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op start. Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.cefotaxim 1 g iv 30 min före op. start. Vid samtidig tunntarms-sjukdom dessutom Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före
Gastric by pass	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg på morgonen (senast 1,5 tim före op. start).	Som vid akut op.	Inj trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op start. Tillägg av anaerobt medel ej nödvändigt.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.cefotaxim 1 g iv 30 min före op. start.
PEG inläggning	Mixt. trimetoprim/ sulfa 8mg/ ml+40 mg/ml 20 ml omedelbart i den nyinlagda sonden.	Som icke riskpatient.		Vid trim/sulfa allergi: Mixt doxycyklin 10mg/ml 20 ml (barn< 12 år mixt amoxicillin/clavulansyra)

Ingrepp	Icke riskpatient	Riskpatient # Se nedan	Akut operation Störd mag-/tarmfunktion	Pc-allergi (ej anafylaxi) trim/sulfa allergi
Gallvägskirurgi	Ingen profylax.	Se nedan# eller pågående cholecystit, stasicterus Inf.trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op. start.	Inf. trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op. start.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.piperacillin/tazobactam 4 g iv 30 min före op. start.
ERCP	Ingen profylax.	Se nedan # eller vid icterus-gallstas/papilltomi/stentinlägg Inf. trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min före op. start.	Som risk respektive icke riskpatient.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.piperacillin/tazobactam 4 g iv 30 min före op. start.
Pancreas Lever	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg på morgonen (senast 1,5 tim före op. start).	Som vid akut operation.	Inf.trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst + Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op.start.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.piperacillin/tazobactam 4 g iv 30 min före op. start.
Tunntarm, tjocktarm rectumamputation	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg + T.metronidazol 400mg 3 tabl på morgonen (senast 1,5 tim före op. start).	Som vid akut operation.	Inf. trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min + Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op. start.	Vid trim/sulfa allergi: Inj.cefotaxim 1 g iv 30 min före op start samt Inf. metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op. start.

Ingrepp	Icke riskpatient	Riskpatient # Se nedan	Akut operation Störd mag-/tarmfunktion	Pc-allergi (ej anafylaxi) trim/sulfa allergi
Akut laparotomi 1. Buktrauma med misstänkt tarmperforation < 6 tim inkl. peroperativ tarmperforation ”spill i buken” Ileus utan peritonit Blödning/sårruptur	Se akut op.	Se akut op.	Inf. trimetoprim/sulfa 16mg/ml+80mg/ml 10 ml iv minst 30 min + Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op. start.	Inj.Cefotaxim 1 g iv 30 min före op start samt Inf metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv. minst 30 min före op. start
Akut laparotomi 2. Peritonit Buktrauma med misstänkt tarmperforation > 6 tim.	Som vid akut op.	Se akut op.	Ingen profylax - Blododla! Påbörja behandling enligt behandlings-pm. förslagvis. Inj.piperacillin/tazobactam iv 4gx3 ## Odla peroperativt!	Ingen profylax - Blododla! Påbörja behandling enligt behandlings-pm. förslagvis. Inj.cefotaxim 1 gx3 iv samt Inf metronidazol 5mg/ml 1,5 g x1 ## Odla peroperativt!
Appendectomi	Se skut op.	Se akut op.	Inf.metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före op. Ingen ytterligare dos. Om perforerad app med peritonit/abscess ge behandling enligt behandlings-pm, förslagsvis piperacillin/tazobactam 4gx3 iv.	
Ljumsckbräck, inkl. nät	Ingen profylax.	T.trimetoprim/sulfa 160mg+800mg på morgonen+ (senast 1,5 tim före op start).		Inj.cefotaxim 1 g iv 30 min före op start samt Inf. metronidazol 5mg/ml 1,5 g iv minst 30 min före.

Ingrepp	Icke riskpatient	Riskpatient # Se nedan	Akut operation Störd mag-/tarmfunktion	Pc-allergi (ej anafylaxi) trim/sulfa allergi
Bukväggsbråck, ärrbråck inklusive nät	Ingen profylax.	Inf.kloxacillin 2 g iv 30 min före op. start	x	Inf. klindamycin 600mg iv 30 min före op. start.
Bröstkirurgi. (plastik samt cancerkirurgi)	Inj kloxacillin 2 g iv 30 min före op. start.	Som icke riskpatient.	x	Inf. klindamycin 600mg iv 30 min före op. start.
Ansiktsfraktur - öppen	Se akut op.	Som icke riskpatient.	Inj. bensylpc 3gx3 iv samt Inj. kloxacillin 2gx3 iv i 1 dygn	Inf. klindamycin 600mg iv x3 iv i 1 dygn
Skallbasfraktur	Ingen profylax.	Ingen profylax.		
Skallbasfraktur med likvoré	Inj Cefotaxim 3gx3 iv i 1 dygn	Som icke riskpatient.		

- Trimetoprim/sulfa har en lång halveringstid (T1/2) 10 timmar. T/S Kan med fördel ges på op. morgonen om elektiv kirurgi.
- Vid pågående infektion i sår eller andra mjukdelar skall adekvat behandling ges för infektionen efter bedömning av odlingsvar.
- **## Om ESBL-bärare** eller nyligen, sista månaden, varit i Indien eller Egypten – rådfråga infektionsbakjour/konsult angående behandling
- **# Riskpatient: Immunsupprimerad patient** av läkemedel eller sjukdom t.ex.
  - Behandling eller kvarstående effekt av cytostatika eller immunhämmare (t.ex. cyklosporin, TNF- α hämmare).
  - Kortisonbehandling > 1 mån med motsvarandes prednisolon $\geq$ 15 mg/d.
  - Grav leversvikt.
  - Grav diabetes med uremi.
  - Grav fetma - BMI $\geq$ 40.